

ELŻBIETA MAZUR

Uniwersytet Rzeszowski

Kanon współczesności i literatura najnowsza. Sprawozdanie z ogólnopolskiej konferencji naukowej

11 i 12 kwietnia 2016 roku w Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu Rzeszowskiego odbyła się ogólnopolska konferencja naukowa „Literatura współczesna i najnowsza w edukacji polonistycznej. Analizy i (re)interpretacje”. Sesję, pod patronatem Dziekana Wydziału Filologicznego dra hab. prof. UR Zenona Ożoga, zorganizowali pracownicy Zakładu Metodyki Nauczania Literatury i Języka Polskiego. Uroczystego otwarcia konferencji dokonał JM Rektor UR prof. dr hab. Sylwester Czopek, następnie głos zabrali: Dziekan Wydziału Filologicznego dr hab. prof. UR Zenon Ożóg i Dyrektor Instytutu Filologii Polskiej dr hab. prof. UR Janusz Pasterski. Prelegentów i gości powitały również dr hab. prof. UR Urszula Kopeć oraz dr Elżbieta Mazur.

Przedmiotem refleksji badawczej był kanon współczesności jako narzędzie historyka literatury i dydaktyka, a także rozważania o literaturze polskiej tworzonej po 1939 i 1989 roku w kraju oraz na emigracji – ze szczególnym uwzględnieniem tekstów literackich obecnych lub proponowanych do omawiania w edukacji polonistycznej na poziomie szkół średnich, jak również funkcjonujących w kształceniu akademickim przyszyłych polonistów.

Zaproponowana problematyka konferencji spotkała się z zainteresowaniem literaturoznawców i dydaktyków z dziesięciu ośrodków akademickich: Uniwersytetu Łódzkiego, Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytetu Gdańskiego, Uniwersytetu Szczecińskiego, Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie, Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, UMCS w Lublinie, Akademii Pomorskiej w Słupsku i Uniwersytetu Rzeszowskiego, a także nauczycieli szkół średnich z Łodzi, Sanoka, Strzyżowa oraz Rzeszowa. Podczas dwudniowych obrad – w sesji plenarnej oraz w dwóch równoległych sekcjach – wygłoszono trzydzieści referatów. W konferencji uczestniczyli również doktoranci, zaś wśród słuchaczy byli studenci filologii polskiej i uczniowie I LO w Rzeszowie wraz z polonistką mgr Katarzyną Mikluszką.

Obradom plenarnym przewodniczyli prof. dr hab. Gustaw Ostasz i dr hab. prof. UR Janusz Pasterski, natomiast moderatorami obrad w sekcjach były: dr hab. prof. UJK Małgorzata Krzysztofik, dr hab. prof. AP Bernadetta Żynis, dr hab. prof.

UR Alicja Jakubowska-Ozóg, dr hab. Jolanta Fiszbak, dr hab. prof. UR Urszula Kopeć i dr Elżbieta Mazur.

Podczas obrad plenarnych jako pierwsza wystąpiła dr hab. prof. AP Bernadetta Żynis z referatem poświęconym miłości w *Lalce* Bolesława Prusa i *Kronice wypadków miłosnych* Tadeusza Konwickiego oraz w wierszach Jacka Dehnela. Z uwagi na spojrzenie na miłość z perspektywy Innego i postrzeganie tego uczucia w interpretowanych utworach jako niespełnianego fantazmatu zaproponowane przez badaczkę ujęcie było (re)interpretacją i zarazem nowym odczytaniem utworów zadomowionych w praktyce dydaktycznej.

Interesowała nas także szczególnie problematyka aksjologiczna w literaturze pięknej. Zapowiedzią tej tematyki w sesji plenarnej było wystąpienie dr hab. prof. UR Urszuli Kopeć, która przedstawiła językowo-kulturowy obraz miłości małżeńskiej i rodzinnej, poddając analizie kognitywnej dramat Karola Wojtyły *Przed sklepem jubilera*.

Trzeci z zaprezentowanych w pierwszej części obrad referatów, wygłoszony przez dr hab. Jolanę Fiszbak, która mówiła o poetyckim świadectwie pamięci Przemysława Dakowicza o Żołnierzach Niezłomnych, zainicjował problematykę wartościowej artystycznie literatury najnowszej.

Drużga część obrad plenarnych poświęcona była zagadnieniom literatury emigracyjnej. Najpierw zabrał głos dr hab. Rafał Moczkoan, który wygłosił referat dotyczący problemu obecności literatury emigracyjnej w szkole średniej. Wróciliśmy w ten sposób do problematyki literatury współczesnej „źle obecnej w szkole”, czyli utworów, które przed rokiem 1989 były w lekturze szkolnej pomijane. Ponieważ nauczyciele języka polskiego wciąż odczuwają brak opracowań takich utworów, prof. dr hab. Gustaw Ostasz zaprezentował wykład o dokumentarnej powieści Józefa Mackiewicza *Droga donikąd* (Londyn 1955). Kontynuację perspektywy badawczej obejmującej literaturę tworzoną na obczyźnie stanowiło wystąpienie dr hab. prof. UJK Anny Wzorek przybliżające szerszemu gronu odbiorców biografię i twórczość żyjącego w Wiedniu poety-kapłana ks. prof. Bonifacego Miązka. Tę część sesji zamknął referat mgr Eweliny Górki traktujący o korespondencji Jerzego Giedroycia i Witolda Gombrowicza.

Obrady w sekcjach podzielić można na kilka kręgów tematycznych. Pierwszy z nich obejmował wystąpienia o poezji, w tym filiacje i spory z tradycją oraz problematykę aksjologiczną. Dr Stanisław Dłuski wygłosił referat o etyce i aksjologii w poezji Zbigniewa Herberta, dr Jolanta Mazur-Fedak przedstawiła problematykę aksjologiczną na przykładzie omówień wierszy Czesława Miłosza, mgr Ewa Goczał zaprezentowała studium porównawcze dwóch poetyk: Tadeusza Różewicza i Piotra Sommera, zaś mgr Krystian Maciej Tomala podjął się próby implementacji krytyki somatycznej do polonistyki szkolnej na przykładzie interpretacji poezji Różewicza. Z kolei dr hab. prof. UR Roman Magryś wygłosił referat na temat kategoryzowania rzeczywistości w liryce Jacka Podsiadły, a mgr Paulina Osak zaprezentowała szkic o wierszach Joanny Mueller.

Następne wystąpienia dotyczyły kontekstów literatury pięknej. Mianowicie dr Ewelina Radion omówiła audiosferę *Karmazynowego poematu* Jana Lechonia,

natomiast dr hab. prof. UJK Małgorzata Krzysztofik wygłosiła referat o poezji śpiewanej Jacka Kaczmarskiego.

W panelu dotyczącym literatury i innych zjawisk ostatnich dekad przedmiotem uwagi dr Grażyny Różańskiej były powieści Doroty Masłowskiej, dr Paweł Sporek zinterpretował *Sunset Limited* Cormaca McCarthy'ego jako dramat o ludzkim byciu w świecie, zaś dr Piotr Kołodziej mówił o problemach uchodźców i wyzwaniach współczesnej szkoły.

Istotnym tematem obrad konferencyjnych były zagadnienia tradycji literackiej, w tym kontynuacje, nawiązania i zaprzeczenia. Kolejno wystąpiły: mgr Anna Hajduk z tematem dotyczącym reinterpretacji biblijnej opowieści o Abrahamie w polskiej poezji współczesnej, dr Elżbieta Mazur z referatem o kobiecych trenach (na przykładzie *Białego rękopisu* Anny Kamieńskiej i *Requiem z ptakami* Adriany Szymańskiej) i mgr Bernarda Majka ze szkicem o poezji Ludmiły Mariańskiej. W tej części obrad mgr Artur Cembik wygłosił referat dotyczący opublikowanych w 2009 roku wspomnień Mirona Białoszewskiego *Chamowo*, prezentując twórcę nie jako lingwistę, lecz flâneura, performerę i outsidera.

Obrady w kolejnej sekcji dopełniły opowieści o Zagładzie. Mirosław Czarnik zaproponował zastąpienie konwencjonalnej analizy dzieł eksponujących tragizm okupacji akcentowaniem sfery aksjologicznej. Natomiast Małgorzata Gajak-Toczek, dokonując analizy porównawczej opowiadań Tadeusza Borowskiego z instalacjami Mirosława Bałki, przedstawiła propozycję uniwersyteckich zajęć o Holokauście. Janusz Waligóra zinterpretował zaś *Utwór o Matce i Ojczyźnie* Bożeny Umińskiej-Keff (2008), zwracając uwagę, że jest to wielogłosowy poemat, w którym perspektywa feministyczno-genderowa łączy się z problematyką Zagłady i antysemityzmu.

Z kolei mgr Agnieszka Kania w swoim wystąpieniu podkreśliła wpływ literackich obrazów Powstania Warszawskiego na kształtowanie tożsamości kulturowej młodzieży, a mgr Agnieszka Handzel omówiła problem *historical fiction* jako nowy kontekst w edukacji polonistycznej. Pamięć, czas i tożsamość wobec Innego w *Widnokregu* Wiesława Myśliwskiego stały się kanwą rozważań Karoliny Wawer.

Szkolne spotkania z najnowszą literaturą dla młodzieży były tematami wystąpień mgra Dominika Borowskiego, który podjął próbę zestawienia tekstów kanonicznych z literaturą najnowszą adresowaną do młodzieży, oraz mgr Agnieszki Kulig, która przedstawiła propozycję pracy z książką Małgorzaty Wardy *5 sekund do Io*.

Warto podkreślić, że zarówno obrady plenarne, jak i spotkania w sekcjach kończyły się zawsze ożywioną dyskusją nad wygłoszonymi referatami. Jako organizatorów cieszy nas szczególnie to, że zaprezentowane podczas sesji analizy oraz interpretacje literatury nowej i najnowszej, a także wykłady dotyczące ważnych zjawisk literackich i zarazem związane z organizacją procesu dydaktycznego były merytoryczne, odkrywcze, ciekawe i inspirujące do formalnych oraz kulturalnych dyskusji.